

בחלק המגיע לה כבעלת שויון זכויות מלא. ופירושו המעשי, נישול מידי מהדירה שגרה בה עם בעלה, וחלוקת הרכוש, שאילו נשאר בשלימותו, יתכן שהיה בו כדי לפרנסה בכבוד כל ימי חייה. אגב נציין, שההלכה לא התעלמה חלילה מזכותה של אלמנה שבעלה הותיר רכוש רב, מתוך הנחה שאין אדם יכול להתמסר לניהול עסקים ללא הסיוע המלא שרעיתו מעניקה לו בניהול הבית וגידול המשפחה, וכמה קהלות בישראל התקינו תקנות במקרה של ירושה גדולה להעניק לאלמנה עד מחצית הרכוש, והכל לפי ראות עיני בית הדין. היו מגדולי הפוסקים שגייסו לצורך התקנת תקנות מעין אלה, גם אם המזל, בהסתמכם על דברי הגמרא האומרת שאשה מביאה מזל לבעלה, ומי יודע אם לא בזכות מזלה, עשה את כל הכבוד הזה.

אך בדרך כלל לפי יסודות ההלכה קופחה אמנם זכות האשה והבת בירושה, משום שידעה תורה שעקרון השויון טומן ביסודו לא זכויות בלבד, אלא בעיקר חובות, ומכאן הספוק האמתי בהשגת השויון. ואשה לפי מהות טבעה היו חובות אלה רק מכבידים על קיומה הכלכלי. ולכן לא קפוח כאן, אלא דאגה רצינית לאשה ואספקת צרכיה בכבוד.

ונסיים בפסוק שפתחנו בו, "משפטי ה' אמת צדקו יחדו".

כג

האם יש מצוה בגיור

שאלה:

ענין הגיור שנוי במחלוקת חכמי הדור. יש רבנים ובתי דין שדעתם נוטה להקל בגיור. לעומתם יש רבנים ובתי-דין המחמירים בכך ביותר, מתרחקים ככל האפשר מגיור, ומערימים קשיים רבים על הבאים להתגייר. מה היא דעת תורה, האם גיור הוא מצוה או רשות.

תשובה:

(בנושא זה כתבנו באריכות רבה ב"שבילין" גליון כז—כח, ובמסגרת זאת נסתפק בקיצור רב בתמצית מכל האמור שם).

יחסם של חכמי ישראל לגיור שונה מן הקצה אל הקצה, לא בדורנו בלבד, אלא כבר מתקופת התנאים חכמי המשנה. בתורה הוזהרנו על אהבת הגרים וכבודם בשלשים וששה מקומות, ויש אומרים בארבעים וששה מקומות. ויש מחכמי ישראל שדרשו זאת לשבת, ויש שדרשוה לגנאי מפני שסורם רע (מכילתא משפטים פרשה י"ח). ומאז ועד עתה נמשך אותו ויכוח לחיוב ולשלילה. אותו ויכוח נמצא לא בשטח הרעיוני בלבד, אלא גם בשטח המעשי. מסופר בגמרא, ששמאי דחה את הבאים להתגייר ברוב תקיפות. ואילו הלל קרבם בנועם וגירים (שבת ל"א.). המסקנא ההלכתית היא שבעניני גיור הכל לפי ראות עיני הדיין. התרשמות בית-הדין ביחס למועמד ולכונותיו היא הקובעת.

ולכן אין כל פלא שבת-הדין בדורנו שונים הם בגישתם לעניני גיור, כי הלא הכל לפי ראות עיני בית-הדין, כל דיין וגישתו, כל דיין והתרשמותו.

ומתוך הנ"ל אבוא להשיב על השאלה השניה, אם הגיור הוא מצוה או רשות, הנה בתורה לא נאמרה בשום מקום מצות קבלת גרים, אלא שנזכר בכמה מקומות מציאותם של גרים בישראל, אבל מדברי הגמרא (ביבמות מז:): נראה שהיא מצוה, שכן שנינו שאחרי שקבל עליו מצוות מטבילין אותו מיד, ופירשה הגמרא, מדוע מיד כדי שלא להשהות המצוה, ומכאן שקבלת גרים מצוה היא. ויש שמנו אותה בכלל מצוות התורה אף שלא נאמרה בפירוש (וי"א שהיא מצוה דרבנן). עכ"פ יש מקום לשאלה מדוע לא נכתבה כמצוה מפורשת בתורה.

מתוך תמיהה זאת נבין את כל הסתום בפרשת הגיור. אילו כתבה

תורה מצוה מפורשת לקבלת גרים היתה אז מצוה זאת ברורה
 ומוגדרת ומחייבת כל דיין בכל דור, וכל הבא להתגייר, ושלמו בו
 כל התנאים המאפשרים קבלתו, היה חייב גמור לקבלו ולא לדחותו.
 וכן להיפך, כל עוד לא שלמו כל התנאים המתירים קבלתו אי
 אפשר היה בשום פנים לקבלו, וזה אשר רצתה תורה למנוע. כתבה
 ענין קבלת גרים אגב מצוות אחרות, ללמוד עקרונית מצות קבלת
 הגרים, אך כיון שלא כתבה אותה בפירוש, רמזה, שאין היא
 מצוה מחייבת עכ"פ, ולא בכל פעם שיבוא גוי להתגייר, כבר
 חלה חובה על הדיין לקבלו, כי אילו היה כן לא היה רשאי עזרא
 לדחות את הנשים הנכריות, והיה מחייב עכ"פ לברר ולחקור כל
 אחת מהן, שמא יש בלבה רצון כנה להסתפח לעם ה', אף אם
 הדבר בא בשעה זאת מתוך אהבת בעלה. והלא גם רות המואביה
 נמשכה לעם ישראל מתוך אהבת חמותה בעיקר, כאמור "ורות
 דבקה בה", והדגישה זאת באמרה "עמר עמי ואלקיר אלקי", תלתה
 הכל בעמה ואלקיה של נעמי, ולא באהבת אלקי ישראל סתם, אלא
 כיון שבאה לאהבת עם ה' ולא חשובה הדרך, הבינה נעמי שעומדת
 בפניה גיורת-צדק וקבלתה. כך היה חייב גם עזרא הסופר לנהוג
 אילו קבעה תורה מצות מפורשת של קבלת גרים. אך זה היה רצון
 התורה, שלא תהא מצוה זאת מחייבת עכ"פ, אלא מסורה לכל
 דיין ומנהיג בדורו להחליט כראות עיניו בין לקולא בין לחומרא.
 לחומרא: כפי שנהג עזרא הסופר, שללא ספק היו נגד עניו שיקולים
 רבים לנהוג כפי שנהג. ההשערות יכולות להיות שונות ומגוונות
 (דרך משל, גדר פרצת נישואי תערובת, ביצור כללי של חיי הדת
 וכדומה) אך חשוב הוא העקרון, שיכול היה עזרא לנהוג לפי ראות
 עיניו, אף שמצד הדין יכול היה לצדד בגיורן. ולקולא, כפי שנהג
 הלל בשעה שקבל מועמד לגיור ע"מ שימנהו כהן-גדול, שמצד
 הדין יש עכוב בקבלתו, ולפי ראות עיניו החליט לקבלו, והיה רשאי
 לנהוג כן, משום שהשתכנע בעתידו של אדם זה להיות גר-צדק

בסופו של דבר. לזה כיונה תורה כאשר השאירה את עניני הגיור
 "לפי ראות עיני הדיון".

לסיכום, רצתה תורה שמצות קבלת גרים תידון תמיד כהוראת
 שעה, כל דור וכל דיון במקומו, יחליט אם לקבל גר או גרים, לפי
 תנאי הזמן והמקום.

אציין לבסוף, שגם בתי-דין המקילים בגיור, וגם המחמירים, כולם
 כונתם לשם שמים, ופועלים לפי הבנתם ומצפונם הטהור.

כד

**האם יש לערוך מסיבות מפוארות בטכס עריכת חו"ק
 עפ"י ההלכה**

שאלה:

בתכנית "עשה לך רב" ב"קול ישראל" ענית לשאלה, אם יש לערוך
 מסיבות יקרות בשעת עריכת חו"ק, שיש אפילו לעודד תופעה
 זאת. מיד אחרי השידור הנ"ל נשמעו קריאות מאישים רבניים,
 וממוסדות רבניים מכובדים, נגד עריכת מסיבות כאלה, ונמוקם
 שהדבר כרוך בבזבוז סכומי כסף רבים, המדלדלים את המשפחה
 והזוג הצעיר, ולכן יש להסתפק במסיבות צנועות וכו'. כמו"כ
 הושמעה טענה שיש למעט במסיבות יקרות בגלל המצב הכלכלי
 הקשה בו נתונה המדינה. אודה לך מאד באם תואיל להודיעני
 מה הבסיס מנקודת ראות הלכתית לבעיית זאת, ותודתי נתונה
 מראש.

תשובה:

כתב הרמב"ם: מנהג פשוט ברוב המדינות שבזמן שישא אדם אשה
 משלחין לו ריעיו ומיודעיו מעות כדי שיתחזק בהן על ההוצאה